

## GYVIEJI ARCHYVAI



### Dainavos krašto dainius Vincas KRĖVĖ

Lietuvos prozininkas, dramaturgas, lietuvių literatūros klasikas, profesorius, politinis veikėjas (1882-1954)

Knygų leidimo komisijoje sekretoriumi, profesoriavo Lietuvos universitete, humanitarinių Mokslų fakultete. 1925-1937 m. V. Krėvė buvo to fakulteto dekanas, redagavo fakulteto

rinkimo centrus visoje Lietuvoje. Universiteto leidiniuose „Tauta ir žodis“, „Mūsų tautosaka“, kuriuos V. Krėvė ir redagavo, buvo iš esmės paskelbta visa jo surinkta folklorinė medžiaga. Daugelis tų publikacijų netrukus pavirsdavo atskirais knygomis: jau minėtoji „Dainavos krašto liaudies dainos“ (1924) bei kitos – „Aitvaras liaudies padavimuose“ (1933), „Dzūkų poringės“ (1934), „Patarlės ir priežodžiai“ (3 tomai, 1934-1937). Šie rinkiniai yra V. Krėvės literatūriškai apdoroti bei stilizuoti, tačiau jų liaudinis pobūdis bei autentiškumas liko nepalietas.

1944 m. V. Krėvė pasitraukė į Vakarų: kurį laiką gyveno Austrijoje. 1947 m. persikėlė į Ameriką, apsigyveno Filadelfijoje. Pensilvanijos universitete dėstė rusų ir lenkų kalbas ir literatūrą. Mirė 1954 m. liepos 7 d.

V. Krėvė savo kraštą be galo mylėjo. Sakydavo, kad dzūkas, kaip tas medis, labai suaugęs su tėvų žeme. Ir niekur jis laimingas nebus. Todėl ir sakėsi būtinai grįšiantį į Lietuvą. Ir iš tikrųjų rašytojas grįžo į savo tėviškę, svetur išgyvenęs 10 metų ir 38 metus išgulėjęs tolimosios Filadelfijos žemėje. 1992 m. Dainavos krašto dainiaus ir jo žmonos Marijos Onos Rebekos Micevičienės palaikiai atgulė amžino poilsio Subartonių kapinaitėse. Rašytojo atminimas tebegyvas Varėnos krašte. Subartonių kaime tebestovė Vinco Krėvės gimtasis namas, kuriame 1966 m. įkurtas rašytojo memorialinis muziejus. Prie sodybos stovi seno ažuolo kamienas, kuriame išskaptuotas V. Krėvės bareljefas. Vos už kelių kilometrų nuo Subartonių yra ir garsioji V. Krėvės Merkinė, kurioje jis mokėsi, sėmėsi įkvėpimo. 1989 m. šio miestelio vidurinei mokyklai suteiktas V. Krėvės vardas, o 1994 m. prie mokyklos pastatytas paminklas. V. Krėvės vardu pavadintos gatvės yra Varėnoje, Perlojoje, Nedzingės, Liškiaus apylinkių.

V. Krėvės iniciatyva 1930 m. Kauno universitete buvo įkurta Tautosakos komisija, kurios uždavinys buvo rinkti ir tyrinėti žodinę liaudies kūrybą, steigti tautosakos

### Merkinės šviesuolis Juozas KAUPINIS

Buvęs Merkinės kraštotyros muziejaus direktorius, Merkinės kryžių kalnelio, Lietuvos laisvės kovų ir kančių muziejaus įkūrėjas

Gimė 1940 m. spalio 14 d. Varėnos r. Kibyšių apyl. Jakubiškių kaime, mažžemių valstiečių šeimoje. 1947 m. pradėjo lankyti Kibyšių septynmetę mokyklą. 1959 m. pradėjo karinę tarnybą armijoje. Tarnaudamas armijoje baigė nepilną vidurinį mokslą, įsigijo radijo mechaniko, suvirintojo, elektrotechniko ir šaltkalvio specialybes. Grįžęs iš armijos dirbo Kibyšių kolūkyje sandėlininku, o nuo 1963 m. – Varėnos MSV šaltkalviu fruzotoju, įrankininku.

Nuo 1967 m. Juozas Kaupinis dirbo Merkinės – Vinco Krėvės-Mickevičiaus vidurinės mokyklos darbų mokytoju. 1976 m. jis paskiriamas mokyklos direktoriaus pavaduotoju ūkiui. Tai tik sausi faktai, datos. Už jų – nuolatinis rūpestis, įtemptas darbas be atokvėpio, net atostogų metu jo diena pradedavo ir baigdavosi savo mokyklos bei muziejų apėjimu, peržiūrėjimu.

Nuo 1999 m. – Merkinės kraštotyros muziejaus direktorius. Nors Juozas Kaupinis nebuvo studijavęs istorijos, jis pasižymėjo kolekcionieriaus aistra ir istoriniu išvalgumu, be to, turėjo subtilių humoro jausmą, todėl ne vieno merkiniško atmintyje liks kaip vienas įdomiausių muziejininkų ir apskritai Merkinės šviesuolių. Dalis eksponatų surinkti paties J. Kaupinio, jis surinko nemažai titnago dirbinių, kurių Merkinės apylinkėse dar galima surasti.

Juozas Kaupinis – Merkinės Kryžių kalnelio idėjos autorius ir įkūrimo iniciatorius. Pasirodo, toje vietoje pokario metais užkasdavo nužudytus partizanus. Kaip tik apie kalne palaidotus kovotojus ir kitas aukas daug duomenų jis pats ir buvo surinkęs. 1989-aisiais, per Vėlines, čia atsirado pirmasis Juozo Kaupinio kryžius, žuvusiems už Lietuvos laisvę ir nepriklausomybę. Pagrindinis Merkinės kryžių kalnelio akcentas –



koplyčia. J. Kaupinio rūpesčiu pagal pradinį architekto A. Belevičiaus projektą ji buvo pastatyta 1994 m. J. Kaupinio iniciatyva prasidėjo ir tęsiasi Laisvės kovotojų ir jų rėmėjų šventės Merkinėje.

J. Kaupinio iniciatyva ir jo paties surinktos kolekcijos pagrindu Merkinėje, pokario „stribyno“ pastate, 1996 m. atidarytas Lietuvos laisvės kovų ir kančių muziejus. Muziejuje sukaupta 15000 eksponatų, atspindinčių Lietuvos partizanų gyvenimą, gyventojų tremtį bei tautos atgimimą. Lankytojams eksponuojama apie 800 daiktų: partizanų skiriamųjų ženklų, nuotraukų, dokumentų, kovų vietose aptiktų radinių, bylojančių apie pokario kovas ir tremtinių dalį. 2005 m. Laisvės kovų ir kančių muziejus ir Merkinės kraštotyros muziejus buvo apjungti, suteikiant vieną pavadinimą: Varėnos r. savivaldybės Merkinės kraštotyros ir genocido muziejus.

2000 metais prie Merkinės kraštotyros muziejaus susibūrė kaimo kapela „Vienaragis“, kurioje muzikavo ir Juozas Kaupinis.

Juozas Kaupinis mirė 2004 m. kovo 10 d. Liko jo muziejai, nukalti kryžiai Kalnelyje. Ir atminimas.

Parengė Laimutė CIBULSKIENĖ  
Varėnos viešosios bibliotekos  
Bibliografijos, informacijos  
ir kraštotyros skyriaus bibliografe

## Kokios pavardės populiariausios Varėnos krašte

Lietuvoje populiariausios giminės yra Kazlauskai, Petrauskai ir Jankauskai – Gyventojų registre sukauptais duomenimis, būtent šios trys pavardės puikuoja populiariausių Lietuvos pavardžių viršūnėje. O ar žinote, kokios giminės gausiausios Jūsų krašte?

Pati populiariausia pavardė šalyje yra Kazlauskaitė – jų visoje Lietuvoje galima sutikti beveik 5,2 tūkstančio. Po jos pagal gausumą seka Jankauskaitės bei Petrauskaitės, kurių yra po kiek daugiau nei 5 tūkstančius. Toliau seka šių moterų ir merginų tėvai, broliai, pusbroliai, dėdės, seneliai ir kiti vyriškosios lyties giminės atstovai – Kazlauskai,

Jankauskai ir Petrauskai. Populiariausių pavardžių dešimtuose taip pat galima rasti Lietuvoje gausiai gyvenančių Stankevičių ir Stankevičiūčių, Kazlauskienių bei Vasiliauskaičių.

Nors minėtos pavardės yra dažniausiai sutinkamos vertinant visos šalies statistiką, tačiau analizuojant atskirus regionus ir savivaldybes, ten-

dencijos gali būti ir kitokios. Štai Varėnos rajono savivaldybėje daugiausiai yra Tamulevičių (135), Baublių (120) ir Baublyčių (115). Tarp jūsų krašte populiariausių pavardžių taip pat yra Kašėta, Česnulevičius, Miškinis, Tamulevičienė, Keršys, Kašėtaitė ir Sinkevičiūtė.

Registru centro inf.

Gimė 1882 m. spalio 19 (7) d. Subartonyse. V. Krėvė mokėsi pas kaimo mokytoją ir Merkinės mokykloje. Dar pasimokęs privačiai Vilniuje, Petrapilyje išlaikė 4 gimnazijos klasių egzaminus ir 1898 m. įstojo į Vilniaus kunigų seminariją. Nejausdamas pašaukimo, iš seminarijos po dviejų metų išstojo. 1904 m. V. Krėvė įstojo į Kijevo universitetą, studijavo filologiją. 1905 m. universitetas buvo uždarytas, V. Krėvė persikėlė į Lvovo universitetą Galicijoje (Austrijoje), nenutraukdamas ryšių ir su Kijevo universitetu. 1908 m. baigė Lvovo universitetą filologijos daktaro laipsniu, išlaikė egzaminus ir Kijevo universitete, buvo pakviestas ruošti profesūrai. Dėl mažo atlyginimo iš universiteto išėjo ir išvyko į Užkaukazę, į Baku miesto gimnaziją dėstyti rusų kalbą ir literatūrą. 1913 m. Kijevo universitete apgynė disertaciją ir gavo lyginamosios kalbotyros magistro laipsnį. 1919 m. V. Krėvė buvo Lietuvos atstovas Azerbaidžane. Baku parašė reikšmingiausias savo literatūros kūrinius, pelniusius jam lietuvių literatūros klasiko vardą: „Šarūnų“ (išsp. 1910-1911), „Dainavos šalies senų žmonių padavimus“ (išsp. 1912), „Pratjekabudą“ (išsp. 1913), „Skirgailą“ (rus. 1916, išsp. 1922, liet. 1924), buitinę-psichologinę dramą „Žentas“, novelių rinkinį „Šiaudinėj pastogėj“ (išsp. 1922). Šie pirmaisiais amžiaus dešimtmečiais sukurti kūriniai lėmė V. Krėvė didžiulį literatūrinį autoritetą. V. Krėvė amžininkai pripažino pasaulinio masto rašytoju. Nuo 1907 m. iki gyvenimo pabaigos rašė Biblijos motyvais pagrįstą kūrinių „Dangaus ir žemės sūnūs“.

1920 m. V. Krėvė grįžo į Lietuvą, apsigyveno Kaune. Dirbo Švietimo ministerijos